

ห้องสมุดประชาชน

ความหมาย

คาร์เตอร์ วี. กูด (Carter V. Good) ได้ให้ความหมายของห้องสมุดประชาชนไว้ว่า "ห้องสมุดประชาชน คือ ห้องสมุดที่ให้บริการแก่ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนใดชุมชนหนึ่งหรือเขตใดเขตหนึ่ง และได้รับความสนับสนุนทางการเงินบางส่วนหรือทั้งหมดจากเงินของประชาชน" (Good : 1973. p. 3๑9)

สมาคมห้องสมุดอเมริกัน ได้อธิบายความหมายของห้องสมุดประชาชนว่า "ห้องสมุดประชาชนคือห้องสมุดที่มีหน้าที่จัดบริการโดยไม่คิดมูลค่า แก่ประชาชนในชุมชนใดชุมชนหนึ่ง หรือเขตใดเขตหนึ่ง และมีลักษณะสำคัญสามประการ คือ รัฐบาลเป็นเจ้าของหรือเป็นผู้ควบคุม ได้รับเงินอุดหนุนจากภาษีของประชาชน และ ให้บริการแก่ประชาชนทั่วไป" (American Library Association : 1943. p. 19)

จึงสรุปได้ว่า ห้องสมุดประชาชน คือห้องสมุดที่ได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากรัฐบาล โดยประชาชนเป็นผู้เสียภาษีให้รัฐ เพื่อใช้บำรุงห้องสมุด เปิดบริการอย่างกว้างขวางแก่ประชาชนในท้องถิ่น โดยไม่คิดมูลค่าและไม่จำกัด เพศ วัย เชื้อชาติ ศาสนา

วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ทั่วไป

๑. เพื่อให้ประชาชนได้เข้าห้องสมุด เพื่ออ่านหนังสือตามที่ตนต้องการ
๒. เพื่อให้ประชาชนได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในการศึกษาหาความรู้
๓. เพื่อป้องกันการลืมหืมหนังสือและให้มีหนังสืออ่านอย่างต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้การศึกษานอกโรงเรียนแก่คนทุกชั้นทุกวัย และทุกระดับการศึกษา
๒. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีนิสัยรักการอ่านและศึกษาค้นคว้า
๓. เพื่อให้บริการทางข่าวสารและความรู้ต่างๆ ที่ทันต่อเหตุการณ์ และความเคลื่อนไหวของประเทศและของโลก
๔. ส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมของชุมชนและประเทศ
๕. ส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจและปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตย
๖. ส่งเสริมให้ประชาชนใช้เวลาว่างในทางที่เกิดประโยชน์และความรื่นรมย์ (กรมสามัญศึกษา : ๒๕๒๐ หน้า ๑)

หน้าที่

ห้องสมุดประชาชนสมัยใหม่ มีหน้าที่ในการรวบรวมวัสดุสิ่งพิมพ์และอุปกรณ์โสตทัศนวัสดุ เพื่อให้บริการแก่ประชาชน ดำเนินการและจัดหาทรัพยากรห้องสมุด เพื่อใช้ประโยชน์ให้ได้ง่ายที่สุด หาวิธีการที่จะชี้แนะในการใช้ทรัพยากรห้องสมุด เพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน (American Library Association : 1976 p 8)

นอกจากหน้าที่ดังกล่าวข้างต้น ห้องสมุดประชาชนยังมีบทบาทสำคัญในการทำหน้าที่อื่นๆอีก ได้แก่ หน้าที่ด้านการศึกษา ด้านวัฒนธรรม ด้านสังคม

ประวัติและพัฒนาการของห้องสมุดประชาชนในต่างประเทศ

พัฒนาการของห้องสมุดประชาชนในต่างประเทศ

เทศเท่าที่มี
ศตวรรษที่
เจ้าครองน
ให้มีการรว
ขนาดใหญ่
ให้ประชา
48)

พัฒ
ห้องสมุด
อย่างมก
อังกฤษ ๕

ในป
ประชาชน
ให้บริการ
คริสต์ศา
หรับบริกา

ประ
ประเทศอ

ห้องสมุด
ดำเนินการ
ประกอบที่
นอกจากนี้
ความคืบ
นานาชาติ
ชาชนใน
ห้องสมุด
of Libr
1976 p.

ใน
นับว่าเป็น
วัฒนธรรม

เทศเท่าที่มีหลักฐานนั้น มีประวัติเริ่มต้น ตั้งแต่กลาง ศตวรรษที่ ๖ ก่อนคริสต์ศักราช โดยมีหลักฐานว่า เจ้าครองนคร พิชิสตราตัส (Pisistratus) ได้สั่ง ให้มีการรวบรวมหนังสือเป็นจำนวนมากในห้องสมุด- ขนาดใหญ่ และต่อมาได้มอบให้กรุงเอเธนส์และ ให้ประชาชนได้ใช้บริการ (Johnson: 1965. p. 48)

พัฒนาการต่อมาของห้องสมุดประชาชน คือ ห้องสมุดชุมชน (town library) ซึ่งเกิดขึ้น อย่างมากมายในราวศตวรรษที่ ๑๕-๑๙ ในประเทศ อังกฤษ สกอตแลนด์ ฝรั่งเศส และเยอรมนี

ในประเทศอังกฤษมีผู้บุกเบิกงานด้านห้องสมุด- ประชาชนหลายคน มีห้องสมุดประชาชนตำบล ซึ่ง ให้บริการแก่ประชาชนทั่วไป ตลอดจนพระในนิกาย คริสต์ศาสนา ซึ่งวัตถุประสงค์ก็เพื่อจัดหาสถานที่สำ- หรับบริการหนังสือในแต่ละตำบล

ประเทศอื่นๆ ในทวีปยุโรป นอกเหนือไปจาก ประเทศอังกฤษก็ล้วนแล้วแต่ตระหนักถึงความสำคัญของ ห้องสมุดประชาชน ต่างพยายามปรับปรุงวิธีการ ดำเนินงานและอาศัยกฎหมายห้องสมุด ซึ่งเป็นองค์- ประกอบที่สำคัญต่อการบริหารงานห้องสมุดประชาชน นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานสมาคมต่างๆ กระตุ้นให้เกิด ความตื่นตัวในการดำเนินงานอีกด้วย องค์การห้องสมุด นานาชาติที่สำคัญต่อการพัฒนากิจการห้องสมุดประ- ชาชนในทวีปยุโรป ได้แก่ สหพันธ์สากลแห่งสมาคม ห้องสมุดและสถาบัน (International Federation of Library Association-IFLA) (Francis: 1976 p. 331)

ในประเทศสหรัฐอเมริกา ห้องสมุดประชาชน นับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการพัฒนาการศึกษา และ วัฒนธรรมของประเทศ ตั้งแต่สมัยเมื่อยังมีสภาพเป็น

ประเทศอาณานิคมจนกระทั่งในปัจจุบัน และนับว่า เป็นประเทศที่เป็นต้นแบบของการดำเนินงานห้องสมุด ประชาชนแก่ประเทศต่างๆ ทั่วโลก และก่อนที่จะมี การจัดตั้งห้องสมุดประชาชนในสหรัฐอเมริกา นั้น ได้ มีการจัดตั้งห้องสมุดส่วนบุคคลมาแล้วนับ ๒ ศตวรรษ ซึ่งมักเป็นห้องสมุดส่วนบุคคลของผู้ที่มาตั้งรกรากถิ่น- ฐานในยุคต้น ๆ และต่อมาก็มีการพัฒนาห้องสมุด- ประชาชนมาเป็นลำดับ การพัฒนาห้องสมุดประชาชน ในสหรัฐอเมริกาที่น่าสนใจอีกอันหนึ่งก็คือ การกำเนิด ของห้องสมุดชุมชน

ปัจจัยที่สำคัญที่ประเทศสหรัฐอเมริกาสามารถ- พัฒนากิจการห้องสมุดประชาชนให้เจริญก้าวหน้า นั้น คือ การออกกฎหมายห้องสมุดเพื่อเป็นเครื่องมือ- สนับสนุนในการดำเนินงาน กฎหมายที่สำคัญมี ๒ ฉบับคือ กฎหมายบริการห้องสมุด ประกาศปี ค.ศ. ๑๘๕๖ และกฎหมายบริการห้องสมุดและการก่อสร้าง ประกาศใช้ เมื่อปี ค.ศ. ๑๘๖๔ ในปัจจุบันประเทศ สหรัฐอเมริกามีห้องสมุดประชาชนทั่วประเทศรวมกัน ประมาณ ๘,๕๐๐ แห่ง (Atherton : 1981. p. 216)

ความเป็นมาของห้องสมุดประชาชนในประเทศไทย

ระยะเริ่มแรก ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ สมัยรัชกาลที่ ๓ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดเกล้าฯ ให้บูรณะปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพน และปูชนียสถานแห่งอื่นๆ ที่ถูกทอดทิ้งมาเป็นเวลา นานโดยมีพระราชประสงค์จะสถาปนา "มหาวิทยาลัย สำหรับประชาชน" ดังนั้นห้องสมุดแห่งแรกของ ไทยคือ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม (วัดโพธิ์) เพราะเป็นที่รวบรวมสรรพวิชาวิทยาการต่างๆ

ระยะที่สอง (๒๔๕๔-๒๔๘๓) "ห้องสมุดประ- ชาชน" ในประเทศไทย เริ่มขึ้นครั้งแรกโดยกรม ศึกษาธิการ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๔ โดยจัดตั้ง "ห้อง

นทุกชั้น

การอ่าน

รู้ต่างๆ

ประเทศ

งชุมชน

ปฏิบัติคน-

ยทางที่-

ัญศึกษา

ที่ในการ

เพื่อให้

รพยากร

าววิธีการ

เพื่อนำมา

merican

มุดประ-

อีก ได้แก่

เคม

ในต่าง

งประ-

อ่านหนังสือสำหรับประชาชน" เป็นที่รวบรวมหนังสือ
ต่างๆ ที่มีความรู้และประโยชน์แก่ประชาชน เปิด
ให้บริการแก่ประชาชนทุกเพศทุกวัย เข้าอ่านได้
โดยกรมศึกษาธิการเป็นผู้รับผิดชอบ

ระยะที่สาม (๒๔๔๓-๒๔๔๕)เมื่อ พ.ศ.๒๔๔๓
คณะรัฐมนตรีมีมติให้กระทรวงศึกษาธิการจัดตั้ง"กอง
การศึกษาผู้ใหญ่" โดยสังกัด "สำนักงานปลัดกระทรวง
ศึกษาธิการ" และให้กระทรวง ทบวง กรมอื่นๆ
เป็นผู้ให้ความร่วมมือช่วยเหลืองานให้การศึกษาแก่
ผู้ใหญ่

ระยะที่สี่ (๒๔๔๕-๒๕๐๖) ปี ๒๔๔๕ คณะ
รัฐมนตรีมีมติให้จัดตั้งห้องสมุดประชาชนขึ้นทุกอำเภอ
อำเภอละ ๑ แห่งโดยมอบให้กระทรวงมหาดไทยและ
กระทรวงศึกษาธิการร่วมดำเนินการ กระทรวงศึกษา-
ธิการเป็นฝ่ายดำเนินการ กระทรวงมหาดไทยเป็น
ฝ่ายจัดสถานที่ และใน พ.ศ.๒๔๙๖ รัฐมนตรีว่า-
การกระทรวงศึกษาธิการได้แต่งตั้ง "คณะกรรมการ
ส่งเสริมห้องสมุด" มีอธิบดีกรมสามัญศึกษาเป็นประธาน
กรรมการ มีหน้าที่แนะนำส่งเสริมและพิจารณาปรับ-
ปรุงห้องสมุด และขยายการจัดตั้งให้เพิ่มมากขึ้น

ระยะที่ ๕ (๒๕๐๖ - ปัจจุบัน) ปี ๒๕๐๘
กระทรวงศึกษาธิการตั้ง "คณะกรรมการส่งเสริมและ
ประสานงานห้องสมุด" มีปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
เป็นประธาน ได้จัดทำ "มาตรฐานห้องสมุดประชา-
ชน" ขึ้น เพื่อเป็นหลักเกณฑ์ในการพัฒนาห้องสมุด
ให้ได้มาตรฐานตามวัตถุประสงค์

ประเภทของห้องสมุดประชาชนของประเทศไทย

การดำเนินงานห้องสมุดประชาชนของไทยใน
ปัจจุบันมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนจัดห้องสมุด

บริการประชาชน แยกประเภทได้ 5 ประเภทคือ

- ๑. ห้องสมุดประชาชนที่ดำเนินงานโดยเอก-
ชน เช่น ห้องสมุดประชาชนธนาคารนครินทร์
- ๒. ห้องสมุดประชาชนที่ดำเนินงานโดยสมาคม
เช่น ห้องสมุดประชาชนสมาคมนักเรียนเก่าอเมริกัน
- ๓. ห้องสมุดประชาชนที่ดำเนินงานโดยสำนัก-
งานหรือสำนักข่าวสารต่างประเทศเช่น ห้องสมุดสำนัก-
งานยูเนสโก (UNESCO) ห้องสมุดประชาชน
สำนักข่าวสารอังกฤษ (British Council
Library)
- ๔. ห้องสมุดประชาชนที่ดำเนินงานโดยหน่วย-
ราชการ เช่น หอสมุดแห่งชาติ ห้องสมุดประชาชน
ของกรุงเทพมหานคร ห้องสมุดประชาชนของกรม
พัฒนาชุมชน ซึ่งจัดขึ้นในหมู่บ้าน อาศัยสภาประชา-
คมบ้าง รวม ๔.๘๐๐ แห่ง

๕. ห้องสมุดประชาชนที่ดำเนินงานโดยกรม-
การศึกษาออกโรงเรียน มีทั้งหมดรวม ๔๓๑ แห่งคือ

- ๕.๑ ห้องสมุดประชาชนจังหวัด ตั้งอยู่ใน
อำเภอเมืองของทุกจังหวัดมี ๗๒ แห่ง
- ๕.๒ ห้องสมุดประชาชนอำเภอ ตั้งอยู่ใน
เขตอำเภอของแต่ละจังหวัดมี ๓๓๕ แห่ง
- ๕.๓ ห้องสมุดประชาชนตำบล ตั้งอยู่ใน
เขตตำบล อำเภอเมืองของบางจังหวัด ส่วนใหญ่จะ
อยู่ในบริเวณวัดของตำบลในเมือง จัดเป็นห้องสมุด
ตำบลมี ๒๔ แห่ง(กรมการศึกษาออกโรงเรียน :
๒๕๒๙ หน้า ๑)

นอกจากนั้น ปัจจุบันยังได้มีห้องสมุดประชาชน
ซึ่งดำเนินการโดยองค์การศาสนาเกิดขึ้นอีกด้วย เช่น
ห้องสมุดวัดบวรนิเวศวิหาร เป็นต้น

ฉวีลักษณ์ บุญยะกาญจน

การศึกษ
จุมพจน์
สามัญศึก
Americ
19
As
Athert
pe
Franci
17
Good,(
Johnso
Sc

บรรณานุกรม

- การศึกษานอกโรงเรียน.กรม บัญชีรายชื่อห้องสมุดประชาชน ๒๕๒๙ กรมการศึกษานอกโรงเรียน ๒๕๒๙
- จุมพจน์ วณิชกุล ห้องสมุดประชาชน กาญจนบุรี วิทยาลัยครูกาญจนบุรี ๒๕๒๘
- สามัญศึกษา.กรม กองการศึกษาผู้ใหญ่ คู่มือปฏิบัติงานห้องสมุดประชาชน กรมสามัญศึกษา ๒๕๒๐
- American Library Association. Minimum Standards for Public Library Systems, 1976. Chicago, American Library Association, 1976.
- _____ Past War Standards for Public Libraries. Chicago, American Library Association, 1943.
- Atherton, Pauline. "Library/Public Libraries," in The World Book Encyclopedia. V.12, p.216, 1981.
- Francis, Frank C., Sir. "Library," in The New Encyclopedia Americana. V. 17, p.331, 1976.
- Good, Carter V. Dictionary of Education. Chicago, McGraw-Hill, 1973.
- Johnson, Elmer D. A History of Libraries in the Western World. New York, Scarecrow Press, 1965.

คือ
เอก-
สมาคม
อเมริกัน
สำนัก-
งสำนัก-
ชาชน
ncil
หน่วย-
ชาชน
องกรม
ระชา-
รม-
แห่งคือ
อยู่ใน
อยู่ใน
อยู่จะ
องสมุด
ยน :

ชาชน
เช่น

ญจน